

scarlett
wilková
vekslačka

motto

Vekslačka

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.motto.cz
www.albatrosmedia.cz

motto

Scarlett Wilková

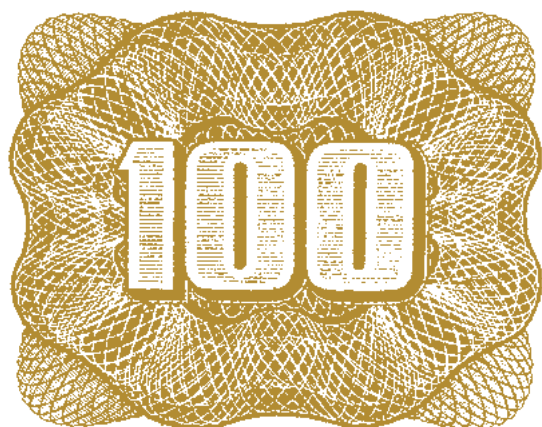
Vekslačka – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

100

100

scarlett
wilková
vekslačka

motto

Chcete, aby příběh této skvělé knihy pokračoval i potom, co ji dočtete? Tak ji pusťte dál do světa! Vše potřebné se dozvíte na **www.restorio.cz**.

Albatros Media podporuje udržitelný rozvoj, který vrací použitým věcem smysl. On-line antikvariát Restorio vaše knihy odkoupí a zaplatí vám ihned – nečekáte, až se prodají. Získané peníze si můžete nechat, nebo si vyberete charitu, kterou jimi podpoříte. V tom případě navýší Restorio částku o 20 %.

© Scarlett Wilková, 2025

Cover photography © Depositphotos.com

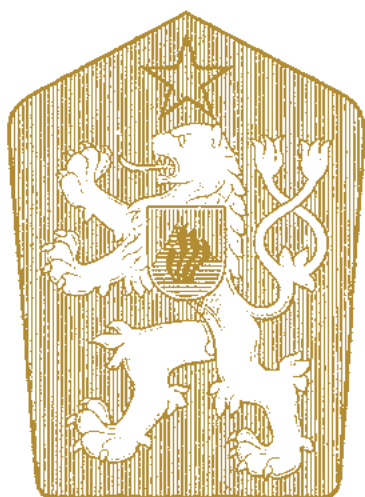
ISBN tištěné verze 978-80-267-2806-1

ISBN e-knihy 978-80-267-2809-2 (1. zveřejnění, 2025) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-267-2810-8 (1. zveřejnění, 2025) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-267-2808-5 (1. zveřejnění, 2025) (ePDF)

S užitím motivu na obálce laskavě svolila Helena Strmiska

Říká se, že peníze nejsou všechno. Neznám pitomější tvrzení. To si snad mohou myslet jen lidé, kteří je nikdy neměli. Ti, kteří o ně přišli, se s chudobou nikdy nevyrovnejí. Věřte mi, vím o tom své. Jistě, jednodušší je tvářit se, že po majetku netoužíte, že jste spokojení s tím, co máte. Připadáte si ctnostnější, že? Ve skutečnosti závidíte, užíváte se, když má někdo víc než vy. Já nikdy nezastírala, že jsem chtěla být bohatá. Znala jsem spoustu holek, které mnou kvůli tomu opovrhovaly, ale pak se s někým vyspaly, protože jim dal laciný parfém nebo sadu bavlněných spodních kalhotek s nápisy *pondělí, úterý, středa*... Tak bych se nikdy neponížila. Peníze jsem vždycky dokázala vydělat sama.

ČÁST 1.

Když jsem o všechno přišla

1.

Ležela jsem na zádech a na tvář se mi snášely papírové bankovky.

Byly pode mnou, vedle mě, pokrývaly větší část podlahy našeho obývacího pokoje a já jsem se v nich válela, jako kdybych se snažila udělat andělíčka v čerstvě napa-daném sněhu.

Otec je nabíral do dlaní a vyhazoval je do vzduchu tak, aby padaly přímo na mě. Smála jsem se, protože při tom vypadal směšně. Dodnes si ale vybavuju, že jsem tehdy měla zvláštní stísněný pocit. Vlastně se mi smát nechtělo. Možná jsem si myslela, že smíchem tátovi udělám radost. To on mi řekl, že budeme hrát tu hru. Samotnou by mě nenapadlo válet se v bankovkách. Nikdy jsem neviděla, že by někdo něco takového dělal.

Jednou jsem četla, že si vybavujeme situace a prožitky, které se ve skutečnosti vůbec nestaly nebo proběhly více či méně jinak, než jak je máme zaryté v paměti a jak je vyprávíme. Možná se vám moje vzpomínka zdá zvláštní. Třeba mě podezíráte, že jsem si ji zkreslila nebo úplně vymyslela. Ale já si dodnes vybavuju, jak mě peníze šimraly na tváři, jak jsem si je vyndávala z vlasů, jak mi to všechno připadalo divné.

Ten den se dělo více divných věcí.

Když jsem přišla domů, překvapily mě pootevřené vchodové dveře. To se u nás nestávalo, táta trval na tom, aby se zamykalo, i když jsme byli doma, takže každý příchodí musel vždy zabouchat a naše hospodyně Věra mu pak přišla otevřít.

„Věro!“ zavolala jsem.

Ale Věra se neozývala. A to byla další zvláštní věc, protože v sobotu u nás obvykle bývala i večer a připravovala nám oběd na neděli, kdy mívala volno. Dříve mě táta občas v neděli v poledne bral do restaurace, ale poslední dobou jsme si jen ohřívali v troubě to, co Věra předem nachystala. Bylo to čím dál méně dobré. Často si stěžovala, že nemá z čeho vařit, že není co koupit, že si pořád myslíme, že by měla z přídělových lístků vykouzlit bůhvíco, ale že to nejde.

„Vždyť teď je hůř, než bylo za války,“ reptala.

Táta na to vždycky odpovídal: „Věruško, vy si poradíte, já vím, že to s námi nemáte jednoduché.“

„Věro!“ zavolala jsem znovu.

Uslyšela jsem zvuky z obývacího pokoje. A pak už jsem viděla podlahu pokrytou penězi a tatínka, jak na ní sedí a překvapeně se na mě dívá.

„Ty jsi tady?“ hlesl.

Kde bych asi tak měla být? Vždyť jsem se pokaždé touhle dobou vracela z angličtiny, tak proč se divil? V sobotu jsem vždy přicházela po páté hodině odpoledne, protože paní Holarová učila doma o sobotách. A tentokrát jsem navíc měla hodinu zpoždění, protože paní Holarová během lekce pořád někam odbíhala. Chvilí s někým mluvila u dveří, vůbec mi neopravovala výslovnost, nehlídala čas, jako by vůbec nevnímala, že tam jsem, dokonce jednou odešla do vedlejšího pokoje a pak jsem odtamtud slyšela

rádio. Takže ona místo toho, aby mě učila, poslouchala rádio?! To mi přišlo k smíchu.

Když jsem se vracela domů, k restauraci se sbíhali lidé. Ti, kteří už se shlukli před ní, se přetlačovali a snažili se dostat dovnitř. Hostinský na ně ode dveří volal, aby nebláznili, že už stejně nemá nic, co by mohl prodat.

Paní Zlámalová a paní Hubáčková stály na ulici, objímaly se a brečely.

Pan Klapálek je uklidňoval, ať nepanikaří, že to celé je nedorozumění a v dalších dnech se všechno vysvětlí.

Pak kolem proběhl můj spolužák Zdeněk a hulákal na mě: „Jste taky v prdeli?“

Když jsem neodpovídala, protože jsem nevěděla, co říct, zakřičel: „Táta říkal, že teď jsme všichni v prdeli.“

Nevím, jak daleko sahají vaše vzpomínky, ale mně se ten den a dny následující otiskly do paměti jako obraz a přísahám, že jsem si nic nevymyslela ani ve svých představách neupravila do podoby jiné, než byla realita. Ten den se mi vracel ve snech celé roky.

Bylo mi třináct. Je to málo, nebo dost na to, abyste mi věřili? Co si z dětství vybavujete vy? Vsadím se, že jen nepodstatné hlouposti. Protože jste nezažili tak divný den jako já. Ten den končil tím, že táta na mě najednou přestal házet peníze, zvláště se na mě podíval, pohladil mě po vlasech a řekl: „Teď musím jít zabít Josefa.“

Když mě jacísi cizí muži odváděli z domu, křičela jsem. Zkoušela jsem si lehnout na zem, zapřít se nohama o práh, jenže jsem uklouzla a upadla, takže mě chvíli vlekli po břiše, až jsem si odřela bradu o spáry v podlaze. Naše podlaha v předsíni byla složená z tmavě modrých dlaždic lemovaných bílými a zlatými vzory. Vždycky se mi líbila, ale takhle

zblízka, když jsem se na ni lepila bradou rozdrásanou do krve, byla ještě krásnější. Tehdy poprvé jsem si všimla, že modrá barva byla protkaná nepravidelnými zlatými žilkami.

Přece se nemůžu nechat odtáhnout, když máme v obývacím pokoji tolik peněz! Co když je někdo ukradne?

Nesmím dopustit, aby mě odvěkli z našeho domu, jako bych byla nějaký obyčejný pytel brambor. Ty peníze tam přece nemůžou jen tak zůstat ležet. Co když ti muži za námi nezamknou a někdo dům vykrade? Nebo se plánují vrátit a peníze sami odnesou? Jeden z nich se v nich prohraboval, když mě ostatní tahali zpod tátova psacího stolu, kde jsem se schoulená do klubíčka schovávala. Šlapal po nich, zvedal je a zase je nechal padat na podlahu, jako by ho nezajímaly, jako by šlo o obyčejné papírky, ale možná nezám jenom předstíral a čekal, až budu pryč, aby je všechny shrábnul.

Táta se bude strašně zlobit, že jsem se nepostarala o dům, o poklad na podlaze, že jsem nezamkla vchodové dveře, a proto se ti muži dostali dovnitř.

Proč jsem bankovky už dávno nesesbírala a neschovala?

Proč jsem tam od chvíle, kdy táta odešel, jen tupě seděla a brečela?

Proseděla jsem nečinně celou noc i ráno v jakémsi polospánku, zaskočená tím, že mě táta nechal samotnou. To ještě nikdy neudělal. Přitom mi předtím říkával, že už jsem velká holka. Jenže já jsem se chovala jako polekané, bezradné malé dítě. Zklamala jsem ho. Byla jsem hloupá, neschopná.

Napadá vás otázka, jestli jsem měla strach? Třináctiletá dívka, kterou z vlastního domu vlečou cizí muži, by měla mít velký strach. Ale já tu situaci nemám spojenou se strachem ani s obavami, co se mnou bude, ale jen a jen s výčitkou, že jsem se nepostarala o hromadu peněz.

2.

Ležela jsem na zádech a snažila jsem se nevnímat zvuky, které vydávaly ostatní děti.

Nevím, kolik nás v té velké místnosti s vysokými stropy bylo. Dvacet? Třicet? Ty děti spaly, ale přesto tam nebylo ticho. Vzdychaly, převalovaly se, občas některé ze spánku zakňouralo jako kotě.

Nikdy dříve jsem nespala jinak než sama ve svém pokoji, ve svojí posteli, nad kterou visel světlemodrý baldachýn. Když jsem v letních dnech otevřela okno dokořán, lehká látka baldachýnu se krásně pohybovala v jemném proudu vzduchu.

Ti neznámí muži mě odvěkli do velkého domu, kde bylo hodně dětí.

Napadlo mě, že se třeba do svého pokoje už nikdy nevrátím. Táta mi před časem říkal něco o tom, že pojedeme na dalekou cestu. Vyptával se mě, jestli si dovedu představit, že bychom žili v jiném domě, v jiném městě, v kraji, který by byl krásnější, než je ten náš.

„Všechno by najednou bylo úplně nové, jiné než to, co znáš. Poznala bys nové kamarádky. Naučila by ses mluvit jinou řečí. Bylo by to zábavné. Chtěla bys?“

„Chtěla.“

„Jsi moje šikovná holka. Ale nikomu o tom zatím neříkej, ano? Je to naše tajemství. Ruku na to, že o tom s nikým nebudeš mluvit, vůbec s nikým.“

„Nebudu.“

„Slibuješ?“

„Slibuju.“

Plácli jsme si. Bylo to jednoho pěkného večera, kdy už Věra poklidila a odešla domů a my jsme s tatínkem seděli sami na naší terase, on popíjel víno a já se k němu tulila na proutěné pohovce. Tehdy jsem pokyvovala hlavou, že ano, že s ním pojedu ráda, kamkoli.

Jenže teď bylo něco špatně. Tāta by mě přece nedal do téhle velké ponuré místnosti plné postelí s cizími dětmi. Tady nic krásného nebylo. To určitě nebyla součást výletu, který mi sliboval. Nebo jsem jeho slova špatně pochopila?

Když si vybavuju ty dny, mám pocit, jako bych se sama na sebe dívala shora, z výšky. Vidím holku ležící v cizí tvrdé posteli pod přikrývkou, která je divně cítit. Má cizí, ošklivou noční košili, jejíž límeček škrábe. Čelo se jí potí a vlasy zkroucené na polštáři vypadají jako spousta malých lesklých slepýšů. Po tvářích jí tečou slzy. Protože až tehdy jsem dostala strach.

Umínila jsem si, že hlavně nesmím myslet na poslední větu, kterou jsem od táty slyšela. Bude lepší si ji nepřipomínat. Třeba vůbec nezazněla, jen se mi to zdálo. Byla totiž tak zvláštní a nepříjemná, že jsem si ji nedovedla vysvětlit. Jak jsem si také měla vysvětlit větu: *Ted' musím jít zabít Josefa?*

„Tak už nebreč, to sis myslela, že tě tady necháme?“ opakovaly střídavě obě babičky, když se za několik dnů objevily a odvedly mě z velkého domu pryč.

A pak jsem slyšela, jak si vyprávěly:

„Jak nevěděl? Všichni to věděli...“

„Nedělej chytrou, nevěděl to nikdo. Ještě den předtím jezdilo auto s rozhlasem a hlásilo, že měna je pevná, že nemáme věřit těm, co šíří paniku.“

„No a proč to asi hlásili? Právě proto, že už bylo rozhodnuto. Přece si pořád ještě nemyslíš, že komunisti říkají pravdu. Bože, ty jsi tak naivní.“

„Hlavně že ty jsi nejchytrější. Tak proč jsi mu nezabránila barák prodat, když jsi všechno tak dobře věděla?“

„Říkala jsem mu to. Nevěřil mi. Potřeboval peníze, když chtěl pryč...“

„Psst! Zbláznila ses? Mlč. Teď se musíme postarat o ni. Ona nesmí mít potíže.“

„Potíže? To si piš, že ji už v životě nečeká nic jiného než potíže.“

„Z čeho budeme žít? Vy jste předtím ještě stihli něco nakoupit?“

„Mírek přinesl spoustu chlastu. Krámy už byly zavřené, tak šli lidi prosit i do hospody, ať jim něco prodají. Brali všechno, prý se tam někdo popral o mísu obložených chlebičků. Mírek koupil aspoň flašky. Hostinský stejně říkal, že má zákaz cokoli prodávat, že správně by měl taky zavřít...“

„Mírek koupil flašky? Vždyť je abstinent.“

„Bude to časem prodávat. Aspoň něco. A co ty?“

„Koupila jsem oblečení. U Bachnera se ženské rvaly o šaty ve výloze. Některé se svlékaly přímo v ní a zkoušely si je, protože zkušební kabinky byly plné. Když už jsi nějaké oblečení popadla, nesměla jsi ho pustit, hned po něm hmátla jiná. Ženské rvaly šaty jedna druhé z ruky, když čekaly, až na ně přijde řada na vyzkoušení. Stará Najzarka stála ve výloze jenom ve spodničce a cpala se do šatů o dvě

čísla menších. Normálně na ni bylo vidět z ulice, chlapi si na ni ukazovali a smáli se.“

„No a vzalas něco?“

„Podařilo se mi koupit halenku, dvě sukně a dvojce boty. Menší čísla, tak je prodám. Sukně můžeme přešít, ať jí padnou, nebo jí je schováme. A víš, že Havránkovi koupili už před měsícem motorky? Hned dvě najednou. Tak ti to museli vědět.“

„Lidi nakupovali už před měsícem jako šílení. Kdo nevěřil komunistům, chtěl se zbavit peněz. Teď všichni, co jim věřili, vidí, že se jim věřit nesmí.“

„Nemám ani na svůj pohřeb. Udělali z nás žebráky.“

A pak jsem slyšela pláč.

Řeči, které spolu babičky vedly, mi připadaly pozoruhodné. Nerozuměla jsem jim úplně, ale zajímaly mě, takže jsem potichoučku vstala z postele a postavila jsem se těsně k pootevřeným dveřím, abych slyšela co nejlépe.

„Nebřeč, společně to zvládneme, však oni tu nebudou věčně. To máš stejné jako s Hitlerem, taky to vypadalo na furt a je pryč.“

„Nezůstalo nám vůbec nic.“

„Mám zlato, budeme ho prodávat. Musíme se o ni postarat, jinak ji dají do sirotčince.“

Rozhodla jsem se, že babičkám pomůžu. Ony se trápily, že nemáme peníze, přitom v našem obýváku ve vile jimi byla pokrytá celá podlaha. Vědí to? Mám jim to říct hned teď? Co to znamená, že nemáme nic? Že se peníze ztratily? Takže je už někdo ukradl. Je to moje vina. Proč jsem je jen neschovala? A kde je táta? Kam zmizel? Hněvá se na mě? Je rozzlobený, a proto mě opustil?

Vylezla jsem oknem ven. Babiččin byt byl v přízemí a dodnes si vybavuju, že jsem přitom pošlapala záhon, na

kterém si hodně zakládala. Růžové krásenky a žluté měsíčky ležely zdevastované mým skokem z okna, zatímco jsem spěchala k naší vile. Rozhodla jsem se, že půjdu přes zahradu a zkusím nakouknout do pokoje oknem z terasy.

Něco na ní bylo, viděla jsem to už zdálky. Přišla jsem blíž. Na terase jsme měli vysokou kovovou konstrukci, po které se šplhala vistárie. Něco na ní viselo.

Byl to pan Procházka, táta mého spolužáka Zdeňka. I když jeho tvář vypadala jinak než obvykle, protože mu hlava visela divně na stranu, poznala jsem ho podle čepice, kterou vždycky nosil. Teď se válela na naší terase. Říkalo se jí rádiovka, byla to směšná placka s čudlíkem uprostřed, který trčel nahoru jako anténka.

Kdybych se chtěla podívat do domu, musela bych projít těsně vedle něho, a to se mi nechtělo, takže jsem utekla zpátky. Babičky mezitím zjistily, že jsem vylezla oknem a zničila květiny, a pořádně mi vyhubovaly. O panu Procházkovi jsem jim neřekla. Další den jsem poslouchala, jak si o něm vyprávěly.

„Prý těžce nesl, že na schůzi podepsal tu rezoluci...“

„Jakou rezoluci?“

„No výzvu k podpoře měnové reformy. Přiměl k podpisu další chlapy z fabriky. Takže komunisti teď hlásají, že pracující lid reformu chtěl. Takhle předem nasbírali spoustu podpisů od lidí, kteří ani pořádně nevěděli, co podepisují. Byl to slušný chlap...“

„Slušný chlap nemůže být komunista.“

„Byl poctivý. Však víš, že po válce odmítl majetek po Němcích a vrátil se normálně do továrny. Kdo z komunistů to udělal? A zrovna on si mohl vybírat, on se mohl napakovat. Však měl zásluhy. Jenže říkal, že se mu přičí

nastěhovat se do baráku, kde bydleli náckové, že po nich nic nechce. Věřil, že dělá dobře...”

„Když věřil, že komunismus dělá lidem dobře, tak to byl pitomec nebo hajzl, nic mezi tím.“

„Kdyby byl hajzl, tak by si nevzal život. Nedokázal se vyrovnat s tím, že lidi přesvědčoval, že měna nepadne. Říkal jim, že nemají nakupovat do zásoby. Bral to tak, že ho komunisti podrazili, když tajili, že to chtějí udělat. Jeho, který jim byl tak věrný, i ostatní dělníky. Však chlapi vyšli do ulic, spoustu jich pozatýkali. I komunisti demonstrovali. Řvali, že je strana připravila o peníze, o celoživotní úspory.“

„Dobře jim tak, mají, co chtěli...”

„Nech toho. Procházka to neunesl. Zabil se i proto, že přesvědčil Dušana, aby Josefovi prodal vilu. Dával si to asi za vinu, nedokázal žít s pomyšlením, že zavinil to, co se nám stalo.“

Pamatovala jsem si, že pan Procházka chodíval za mým tátou spolu s Josefem. Josefa jsem měla ráda. Byl vysoký, pořád se na mě usmíval, občas mě pohladil po vlasech, říkal mi *žábo* a mně to připadalo náramně legrační.

Několik týdnů poté, co táta odešel a já začala žít u babiček, jsem zjistila, že se Josef nastěhoval do naší vily.

Táta ho totiž nezabil. Prý ho chytil oběma rukama kolem krku a vlácel ho po zemi. Lidé slyšeli křik a našli je, jak se po sobě váleli na schodech před národním výborem, aspoň tak mi to později vyprávěli kluci, kteří to viděli.

Tátu za to zavřeli do vězení. Kdykoli jsem poté vyšla na ulici, všichni na mě buďto zírali, nebo ode mě odvraceli oči. Ve škole jsem zůstala sedět sama v poslední lavici. Soudružka učitelka mě tam přesadila, protože spolužačka Alena prohlásila, že už není moje kamarádka a že se mnou sedět nechce.

Jediný, kdo se mnou od té doby mluvil a zůstal mi kamarádem, byl Zdeněk Procházka. Protože stejně jako já přišel o tátu. Ten jeho byl mrtvý a ten můj ve vězení. Občas jsme pak spolu cestou ze školy rozebírali, jestli je lepší mít tátu oběšeného, nebo zavřeného.

Tak to všechno se stalo v roce 1953. V roce, kdy padla měna. Tehdy jsem nevěděla, co to znamená, ale ta slova jsem slyšela ze všech stran – *padla měna*. Nedovedla jsem si pod tou jednoduchou větou představit nic konkrétního, ale tušila jsem, že souvisí s hromadou peněz v našem domě, se smrtí pana Procházky, se zmizením táty, s pláčem babiček. Až mnohem později jsem pochopila, že můj táta plánoval emigraci. Od chvíle, kdy mu komunisté zavřeli zubařskou praxi, kterou provozoval v přízemních místnostech naší vily, a rozhodli, že musí pracovat jako zubař střídavě v několika vesnicích, se změnil. Už se neusmíval, nežertoval, nemluvil tak hlasitě, jak bývalo jeho zvykem. Každé ráno šel na autobusové nádraží, vyjížděl do více či méně vzdálených obcí, kde pak na národních výborech, ve školách a v kancelářích zemědělských družstev trhal lidem zuby. Říkával, že se tam nic jiného než trhání dělat nedá, křičel na někoho do telefonu, že pokud nejsou zajištěné hygienické podmínky, neručí za to, že pacienti nedostanou infekci. Povádal si se mnou méně než dříve, změnil se. Proto jsem tehdy byla překvapená, když se zase najednou smál a ještě rozhazoval peníze.

Dnes už vím, že se mu něco pokazilo v hlavě. Tak to nazvala moje babička. „Něco se mu z toho všeho pokazilo v hlavě,“ říkala, když jsem jí popisovala zvláštní situaci v našem obývacím pokoji a ptala jsem se jí, proč se táta choval tak divně. Vysvětlila mi, že mu už předtím na národním výboru oznámili, že je naše vila příliš velká na to,

abychom v ní bydleli jen my dva, a proto k nám chtěli nastěhovat dvě cizí rodiny. Tehdy se tatínek rozhodl dům prodat. Babička mu to rozmlouvala – je přece lepší mít dům než peníze, i kdyby v něm společně s námi měli bydlet cizí lidé, protože se proslychá, že padne měna. Tatínek ale namítal, že nám komunisti nakonec dům stejně vezmou, že to tak běžně dělají, a proto bude lepší prodat ho dříve, než k tomu dojde. Ve stejnou dobu k nám začal docházet Josef. Chtěl náš dům koupit.

Táta se vyptával různých lidí, co je pravdy na řečech, že měna padne a pak na tom bude špatně každý, kdo má peníze v hotovosti, protože najednou budou bezcenné. I kdyby jich byla třeba hromada, vystačí sotva na chleba. Radil se o tom s panem Procházkou, o kterém se u nás doma vždycky říkávalo, že je velký komunista a že pořád jezdí do Prahy.

„Ten má styky,“ prohlašoval o něm táta, což byla další věta, kterou jsem často slyšela, ale nevěděla jsem, co vlastně znamená.

Pan Procházka tátě ujistil, že je to jen fáma. Tvrdil, že se ptal soudruhů v Praze, vyprávěl jim, že se mezi lidmi šíří panika a mluví se o tom, že všichni přijdou o peníze, ale oni mu vysvětlili, že úkolem komunistů, jako je on, je lidem vysvětlit, že jde o nesmysl.

„Procházka má styky. Zároveň je to slušný chlap. Kdyby se něco chystalo, věděl by to a řekl by mi to. Však mi vděčí za to, že v hubě ještě vůbec něco má. Zachránil jsem mu zuby, když přišel z koncentráku,“ říkal pak táta.

„Uvěřil, že měna nepadne,“ vysvětlila mi babička.

A tak tatínek prodal náš dům Josefovi, který stejně jako pan Procházka tvrdil, že řeči o krachu měny jsou výsledkem snahy imperialistů ničit naši úspěšně se rozvíjející socialistickou společnost. Josef měl totiž taky styky. Byl

funkcionářem komunistické strany a také pořád jezdil na schůze. Náš dům koupil přesně o týden dříve, než měnová reforma začala.

Z té doby si vybavuju jen zvýšené hlasy, hádky a po nich neustálý šepot.

„Psst, ať to neslyší...“

„Teď musíme myslet na ni.“

„Dušan byl pitomec, vždycky jsem to věděla. A teď jsme to odnesly my.“

„Tohle o mém synovi říkat nebudeš.“

„Budou si říkat, co chci o kom chci.“

„No tak s takovou skončíme v kriminále obě. A kdo se o ni postará?“

Kdykoli byly babičky se mnou, usmívaly se, hladily mě po vlasech, vyptávaly se, co je nového ve škole, mluvily o počasí, probíraly se starými šaty a látkami, různě je na mě přikládaly, měřily mě a plánovaly, co mi ušijí.

Když si myslely, že jsou samy nebo že je z vedlejší místnosti neslyším, neustále se dohadovaly, peskovaly jedna druhou, připadalo mi to podobné, jako když jsme se kvůli něčemu nepohodly se spolužačkami a pak jsme se navzájem překřikovaly, zvyšovaly hlasy až do nepříjemně ječivých výšek. Tedy dříve, ještě když se mnou spolužačky mluvily. Teď se už se mnou ve škole nikdo kvůli ničemu nedohadoval, všichni se chovali, jako bych neexistovala. Ale o tom jsem babičkám nikdy neřekla. Nechtěla jsem jim přidělovat starosti. Z řečí, které jsem tajně poslouchala, jsem usoudila, že kvůli mně měly starostí až až. Jedna z hlavních byla ta, že jsme neměly peníze. O tom spolu mluvily často. Věděla jsem, že jsem to zavinila já. Já jsem přece nechala u nás doma hromadu bankovek. Kdybych je

sesbírala a schovala, tak teď babičky nemusely párat staré šaty, stát ve frontách před obchody, lamentovat, co všechno chybí k tomu, aby mohly uvařit, napéct, vlastně by vůbec nemusely vařit a péct, protože by mohly stejně jako dříve táta platit Věře za to, že nám nechává doma hrnce polévek, pekáčky s masem a bábovky.

Uvažovala jsem nad tím, že se Věře půjdu omluvit, vysvětlím jí, proč už pro ni nemáme peníze, řeknu, jak moc je mi líto, že už není součástí mého života, protože byla tak trochu něco jako moje máma. Všechny děti, které jsem znala, měly maminky, tak jsem si někdy představovala, že ji mám taky a že je to právě Věra, usměvavá, se svými legračně kudrnatými zrzavými vlasy a měkkým tělem, které bylo teplé a příjemné, když mě k sobě přitiskla.

Najednou jsem nechápala, co se stalo. Když jsem ji potkala na ulici, rozběhla jsem se k ní, ale ona se na mě krátce podívala, pak uhnula očima, jako bych byla cizí, vyhnula se mi a šla dál. Stála jsem tam tak překvapená, že jsem na ni ani nezavolala. Pak mi to došlo. Ona ví, že jsem všechno zlé zavinila já!

Takže na mně teď bylo, abych to napravila, abych jednou zase peníze měla, mohla je opět Věře dávat. Ona se na mě přestane zlobit, obejmě mě, přitiskne mě k sobě, pohladí mě po zádech a vytáhne z trouby nadýchaný závin plný třešní a máku.

Všechno bude jako dřív. Zařídím to. Když jsem nám život zkažila, musím ho znovu opravit.

Tehdy jsem neměla tušení, že bylo úplně jedno, že v našem domě zůstala hromada peněz. Měnová reforma totiž spočívala v tom, že si lidé mohli vyměnit nanejvýš tři sta korun na osobu v poměru jedna ku pěti a všechny ostatní peníze, které měli, v poměru jedna ku padesáti. Jak jsem

jen něco takového mohla tušit? Jen jsem si všimla, že peníze najednou vypadaly jinak a v obchodech bylo vše mnohem dražší než před pár dny. Ale copak jsem to ve třinácti dokázala pochopit?

Nikdo se mnou o ničem nemluvil. Nikdo mi nevysvětlil, že hospodářství bylo v háji, komunisté to nechťeli přiznat, a proto předstírali, že vše dělají pro naše dobro, a přestože šlo o přísně tajnou akci, mnozí lidé s patřičnými známostmi o ní věděli, a proto stačili staré peníze utratit. Proto si babičky vyprávěly o tom, jak chytrí lidé nakupovali jako šílení cokoli a ti hodně chytrí stačili někoho přesvědčit, aby jim prodal barák, a zaplatili mu penězi, z nichž se za pár dnů stala hromada bezcenných papírků poházených po podlaze obývacího pokoje.

Stovky lidí si tehdy kvůli tomu vzaly život, stejně jako pan Procházka. Tisíce lidí kvůli tomu skončily ve vězení, stejně jako můj táta. Ne že by všichni chtěli někoho zabít, ale vyšli do ulic, křičeli, nadávali na komunisty a ti je pak zavřeli.

Ještě řadu let poté jsem o tom nic nevěděla, protože jedna z nejčastějších vět, kterou jsem slýchala, když jsem šmírovala babičky a snažila se porozumět tomu, co si potají říkají, byla: „Pssst, o tom před ní nemluv, ještě to někde řekne.“

Babičky tu větu používaly v nejrůznějších situacích a souvislostech, provázela mě celé roky, co jsem s nimi žila, takže mi bylo zcela jasné, že o tom, co slyším doma, rozhodně nesmím mluvit nikde jinde. Časem jsem začala přemýšlet nad každou odpovědí na jakoukoli otázku, protože jsem měla obavy, abych neřekla něco, co jsem neměla, a neudělala tím babičkám život ještě těžší. Výsledkem bylo, že v mé žákovské knížce obvyklé jedničky postupně nahradily čtyřky a pětky, protože jsem nad každou odpovědí přemýšlela tak dlouho, až učitelky usoudily, že jsem prostě zhloupkla.

3.

Ležela jsem na zádech a padaly na mě brambory. Bolelo to. Hlavně když mě trefovaly do tváře, bolelo to moc. Píchlo mě ve rtu, a když jsem si ho otřela, měla jsem na ruce krev.

„Tak dost! Zbláznili jste se?“ zakřičel někdo.

Přiletěl ještě jeden brambor. Zasáhl mé oko. A pak ještě jeden, ale ten už mě minul.

Někdo mě chytil za ruku a zvedal mě ze země. Začala jsem ho kopat, křičela jsem, chovala jsem se, jako bych se zbláznila, protože se mi v tu chvíli vybavilo, jak mě u nás doma zvedali ze země ti muži, kteří mě pak odtáhli do dětského domova mezi opuštěné děti. Občas se mi to vračelo ve snech, ale teď to bylo jiné, skutečné. Zase mě někdo někam táhl.

„Neboj. Už je to pryč,“ chlácholil mě mužský hlas. Cítila jsem, jak mi jeho majitel přiložil něco na pus. Zaštípal to.

„Drž si to tam, teče ti krev.“

Seděla jsem na poli v mokré hlíně mezi vyoranými brambory a nejhezčí kluk, jakého jsem kdy viděla, se mi snažil kapesníkem otřít krev ze rtu. Ne že bych tehdy znala tolik kluků, abych mohla srovnávat, který je hezčí, nebo dokonce vyhodnocovat, který je nejhezčí. Byl to Eda.

Už tehdy mi připadalo, že na celém světě nemůže být hezčí kluk. Eda byl prostě Eda. Když šel po ulici, usmívaly se na něj dvanáctileté holky stejně jako vdané třicetileté ženy. Usmívaly se na něj soudružky učitelky stejně jako prodavačky v obchodě. Byl nejvyšší ze všech kluků, měl husté černé vlasy, které mu padaly do čela ve vlně tvořené třemi naprosto dokonalými záhyby. Pokaždé, když jsem ho viděla, měla jsem chuť se jich dotknout a přesvědčit se, že to jsou opravdu normální vlasy, ne nějaká zvláštní, neuvěřitelná hmota. Neznala jsem totiž žádného jiného člověka, jehož vlasy by tvořily tak dokonale tvarovanou vlnu, která perfektně držela, ať už Eda recitoval verše na besídce nebo se skláněl nade mnou v brázdě mezi brambory.

Ačkoliv jsem měla zničené své nejhezčí šaty, rozbitý ret a pod okem rudou podlitinu, byla jsem mile překvapená. Spokojená? Šťastná? Rozhodně to byl příjemný pocit, protože jsem viděla, jak na nás ostatní holky vyjeveně zírají.

Ale o zničené šaty mi šlo. Byly světlemodré, měly širokou sukni, pod níž jsem nosila spodničku. Žádná holka v mém věku takové neměla, jen občas nějaká starší. Babičky mi je ušily podle časopisu, který nám poslal strýc z Německa v balíčku spolu s kávou a čokoládou.

Napadá vás teď otázka, jak jsem se ocitla v takových šatech na poli? Unesla mě úderka... Ach, vy nejspíš nevíte, co je to úderka. Nebo víte? Vlastně záleží na tom, kolik vám je let, co pamatujete.

Úderky byly skupiny mladých lidí, které chodily přesvědčovat spolužáky, sousedy, známé, aby se účastnili brigád. Na brigády chodili všichni, po škole, o nedělích, pomáhali jsme dělníkům na stavbách, zemědělcům na polích.

Když se jim někdo snažil vyhýbat, členové úderky mu zaklepali doma na dveře, a pokud neotevřel, postavili se pod okno a zpívali posměšné písničky, takže měl ostudu v celé ulici.

Jednou z členek úderky byla Alena. Moje bývalá spolužačka. Nebylo brigády, které by se neúčastnila Alena, zpívající spolu s dalšími stejně šerednými členkami úderky.

„Až se ke mně zase jednou postaví a začne hýkat, když budu makat, nacpu jí do tlamy hlínu,“ prohlásil silácky Zdeněk.

„Nezapomeň do tý hlíny narvat hřebíky,“ doplnil Petr.

„Já bych jí tam místo hlíny dal hovno,“ uzavřel debatu Mirek.

Takovými řečmi jsme si krátili čas, když jsme trávili neděle posedáváním na zrezavělém zábradlí u hřiště a procházkami podél řeky. Byla jsem hrdá, že jsem měla kamarády, navíc kluky, kteří mě jedinou ze všech děvčat přibrali na své vycházky. Takže jsem se jejich řečem často a hlasitě smála, což je motivovalo k řečem ještě odvážnějším, drsnějším a siláčnějším. Zpočátku jsme si na ně troufli jen v lese nebo u řeky, ale později i na schodech u kina, před školou, tedy v místech, kde nás mohl někdo slyšet, což nám vůbec nevadilo, naopak, kluci mluvili čím dál hlasitěji a já jsem se smála čím dál vyzývavěji, až mi hlas přeskakoval. Když mě babičky slyšely takhle se smát – bylo to jednou večer, kluci mě doprovodili domů a ještě jsme si povídali u dveří –, výjimečně se shodly, že můj smích zněl, jako když mečí koza.

Den, kdy mě unesla úderka, byl podzimní, ale ještě teplý, proto jsem si oblékla ty hezké šaty. Šla jsem po chodníku, mířila jsem ke strejdovi Mirkovi, kterému jsem měla od babiček něco vyřídit, a uslyšela jsem zvuk auta. Míjel

mě malý nákladák svázející na korbě brigádníky. Seběhlo se to rychle. Najednou mě někdo pevně držel, sahala na mě spousta dalších rukou, šmátraly po mně, bylo to odpor-
né. Nekřičela jsem. Přesně si pamatuju na ten pocit, že musím křičet, ale ono to nešlo, měla jsem v krku sucho, pořád jsem polykala, ale neslyšela jsem žádný zvuk, který by se mi podařilo vypustit z úst.

Vytáhli mě na korbu nákladáku. Cítila jsem, že mám odřená kolena. Někdo se smál. Tvář jsem měla přitisknutou na jakousi páchnoucí hrubou látku. Auto se mezi-
tím rozjelo. Strašně kodrcalo. Podařilo se mi zvednout, ale pak auto prudce odbočilo a já znovu spadla. Tentokrát na záda.

Vedle mě seděla Alena a další holky a kluci. Někteří byli z naší školy, jiné jsem znala jen od vidění. Teď už se smáli všichni. Posadila jsem se, Alena však natáhla nohu a zatlačila mi ji do prsou, takže jsem se zase svalila. Nevím, jak dlouho cesta trvala, mně připadalo, že krátce. Asi to tak bylo, protože pole je jen kousek za městem. Přijeli jsme totiž na místo, kde právě brigádníci zemědělcům pomáhali sklízet brambory.

„Slečinka konečně uvidí, co je práce,“ utrousil jeden z kluků.

„Trošku si ušpiní ručičky,“ přisadila si nějaká holka.

„Nemakačenko,“ zaslechla jsem.

Pak do mě někdo znovu strčil, tak jsem pochopila, že mám spolu s ostatními vyskočit z nákladního prostoru. Znovu se na mě vrhli. Chytili mě za ruce a táhli mě na pole. Kdosi mi dával do ruky plechový kýbl. Když jsem zakopla, cítila jsem, jak se propadám tváří do bahna, tak jsem se snažila otočit na záda. No a pak na mě začali házet brambory.

„Už to udělali více lidem. Říkají tomu *únos na brigádu*. Dělají to páskům a sajdkám. Ale ty mi nepřipadáš jako sajdkka,“ vysvětloval mi Eda.

„Co to je sajdkka?“ zeptala jsem se a přitom mi z nosu vypadl kus hlíny.

Eda se rozesmál a znovu mi podal kapesník, pak i ruku, zvedl mě a nabídl mi, že mě doprovodí domů. Téměř celou cestu jsme šli mlčky. U dveří mi pak řekl: „Ten kapesník si nech a vrať mi ho, až bude vypraný. Aspoň bude důvod se zase vidět.“

Dlouho jsem pak nad jeho slovy přemýšlela. Styděla jsem se, že jsem mu kapesník chtěla vrátit hned na místě, posmrkaný a celý od hlíny – zřejmě si o mně myslel, že jsem špindíra. Ale zároveň jsem byla ráda, že se chce se mnou zase vidět. Co to mělo znamenat? Vždyť Eda rozhodně nepatřil mezi nás, tedy ty, co se scházeli u hřiště. Eda chodil na brigády, na akce svazu mládeže a dobře se učil.

Když babičky viděly, v jakém stavu jsem se vrátila domů, bylo to jako pokaždé. Jedna se rozbřečela, druhá začala vyšetřovat:

„Kde jsi byla? Co se stalo? Udělal ti někdo něco? Pověz kdo!“

Řekla jsem pravdu. Vysvětlila jsem, že mě unesla úderka, a pak jsem je slyšela, jak si povídají dlouho do noci. A znovu zazněla obvyklá věta: „Pssst, ať tě neuslyší.“

Co znamenalo slovo *sajdkka*, mi později vysvětlil Zdeněk. Sajdky se říkalo holkám, které chodily s pásky. Tomu jsem už rozuměla. Kdo to byl pásek, jsem věděla velmi dobře. Pásek byl Zdeněkův starší bratr Vláda, který pracoval v Praze. Když se vracíval domů, nebylo člověka, který by se za ním neotočil. Vláda nosil úzké kalhoty, tak úzké,